

Sigurd Skirbekk:

”Målestokker på vellykket og mislykket integrering”

Månedens kommentar i *Human Rights Service*, 8.1. 2007

For noen uker siden uttalte en sosialantropologisk professor at norsk innvandringspolitikk hadde vært en suksess. Begrunnelsen var, ifølge mediene, at vi ikke hadde hatt noen eksempler på væpnet opprør mot ordenmakten her i landet, slik vi har sett eksempler på i Frankrike og England.

Når professorer uttaler seg offentlig med tittel, forventes det gjerne at de skal ha et vitenskapelig grunnlag for sine vurderinger. De bør kunne vise til forskning eller systematiske studier som viser at et kontrollerbart erfaringsmateriale peker mot den konklusjonen som framføres. Og når denne konklusjonen er av moralsk vurderende art, og er avhengig av målestokker, så skal de gjøre rede for hvilken målestokk som er brukt. I det nevnte eksemplet ble tilstedeværelse eller ikke tilstedeværelse av voldelig opprør brukt som målestokk på mislykket eller vellykket politikk.

Strengt logisk kunne det hevdes at professoren i dette tilfelle hadde sine ord i behold: Dersom kriteriet på vellykkethet i politikken er at den ikke har ført til åpent opprør, så kan både innvandrings- og integreringspolitikken i Norge bedømmes som vellykket. Problemet her blir ikke forholdet mellom målestokk og realitet, men valget av målestokk. Etter den nevnte målestokken vil det meste av det norske politikere har drevet med, måtte bedømmes som vellykket. Og dette ville ikke bare kunne sies om samtidig norsk politikk; også det meste av svensk og dansk, tysk og russisk politikk opp gjennom historien kunne få karakteren vellykket etter en slik målestokk.

Mange vil mene at fravær av voldelig opprør som målestokk på vellykket politikk kan være farlig misvisende. Likefullt, så lenge vi står overfor en eksplisitt målestokk er det i det minste mulig å ta stilling til vurderingene. Det er verre når folk i posisjon bare ”synes” ett eller annet, uten å angi annet enn tilfeldige inntrykk som begrunnelse. Et eksempel på det siste var, igjen ifølge media, den norske arbeids- og integreringsministerens vurdering av norsk integreringspolitikk etter et besøk i Holmlia nylig. Her skal han ha uttalt: ”Det er en tendens til å si at norsk innvandringspolitikk er feilslått. Det er en veldig feil analyse. Mitt inntrykk, som er bekreftet i dag, er at Holmlia er en veldig bra plass å bo”. Her blir leserne stående

uten noen kriterier for å bedømme hva som er feilslått eller mislykket og hva som kjennetegner en vellykket politikk.

I et demokrati skal ikke borgerne bare være avhengige av myndighetspersoners vurderinger. De skal kunne etterprøve vurderingene, og det forutsetter at vurderingene er basert på systematiske og relevante erfaringer og at vurderingskriteriene er uttalte og rimelige.

Dette demokratiske kravet om etterprøvbarehet samsvarer med en vitenskapelig norm. I vitenskapsfilosofien har det, i alle fall etter Karl Poppers dager, vært vanlig å hevde at analyser som ikke har et eksplisitt falsifikasjonskriterium – det vil si en angivelse av hva slags data som ville føre til at en forklaring må forkastes – slike analyser har ikke krav på vitenskapelig autoritet.

Det kunne her føyes til at det foregår mye forskning, både her i landet og andre steder, som har mer karakter av å være oppsamling av eksempler som kunne tenkes å understøtte en foretrukket forklaring framfor forsøk på å utsette forklaringen for en falsifikasjonstest. Slik ”forskning” kan tjene politiske formål, men vitenskapelig status har den ikke.

Tilbake til spørsmålet om hva som kan være målestokken på en vellykket eller mislykket integrering av innvandrere. Det går naturligvis an å vurdere dette etter et mål for hvor mange som er blitt drept og lemlestet i møtet mellom innvandrere og innfødte. I det perspektivet kunne det nevnes at organisasjonen Norsk Kultur for noen år siden navnga 25 innfødte som var blitt drept av innvandrere i løpet av noen år. I samme periode skal 5 innvandrere ha vært drept av innfødte, derav én med afrikansk far. I tillegg til denne statistikken kunne det trekkes fram langt mer omfattende data om folk som er blitt lemlestet. Human Rights Service har her nedlagt et stort arbeide for å avdekke omfanget av kjønnslemlestelser i Norge. Alt dette er alvorlig, men det gir ikke uten videre en målestokk for grad av integrasjon. Mange kan hevde at de aldri har vært med på drap eller lemlestelser, uten at de av den grunn kan påstås å være godt integrerte.

Heller ikke en målestokk som går på deltakelse i arbeidslivet kan gi et fullgodt bilde av integreringen. Integrering har å gjøre med lojalitet til det samfunnet en lever i, og det er dessverre ikke slik at alle som har fått arbeid her i landet også

oppviser lojalitet med landet og dets lover. Utbredelsen av skattesnyteri og andre former for økonomisk snusk i flere innvandrertette yrker forteller noe om dette.

Språklige ferdigheter er en forutsetning for deltakelse i det sosiale liv i et land, men heller ikke dette gir noen god målestokk for samfunnsmessig lojalitet. Det er fullt mulig å beherske norsk og samtidig ha sin fremste lojalitet knyttet til andre land eller til parallellsamfunn innenfor storsamfunnet.

Det er heller ikke gitt at fysisk nærhet fører til sosial nærhet. Vi har eksempler på både boligområder, arbeidsplasser og skolegårder der personer med visse orienteringsmønstre søker å unngå for nær kontakt med personer med annen orientering.

Det er litt naivt å tro at ”inkludering”, i betydningen en akseptering av alle, uansett bakgrunn og kultur, gir løsningen på den store integreringen.

Vi kommer ikke utenom at folk lar sin lojalitet bli bestemt av sin orientering, og at denne orienteringen henger sammen med kultur og kulturbestemte måter for å ordne verden. En nasjon kan nok tillate variasjoner i kultur, og også sideordnet identitet knyttet til andre saker enn de nasjonale. Men en nasjon, der folk ikke kan forventes å kjenne hverandre personlig, kan ikke fungere uten at folk har felles kulturelle rammer. Dette blir ikke minst viktig i representative demokratier, eller folkestyrer, der borgerne må ha en identitet av å tilhøre et folk med felles moralske forpliktelser.

Rundt om i verden finnes det samfunn som har gjort erfaringer med forskjellige forsøk på integrering av større innvandrergupper. USA er her spesielt interessant. I den perioden da dette landet var mest vellykket med sin integreringspolitikk, og landet ble oppfattet som en smeltedigel – *a melting pot*, gikk ikke denne politikken ut på å late som om alle innvandrere var likverdige fra det øyeblikk de hadde fått sine første papirer i orden. Innvandrene måtte gjennom trappetrinn av ytelser for å bli gradvis mer og mer aksepterte. De måtte lære seg språket, kunne forsørge seg og sine, vise sivilt engasjement og initiativ og, som ”*the ultimate test*”, stille opp i forsvar for sitt nye fedreland. Det ble sagt om rekrutter med tysk bakgrunn som ble sendt til vestfronten under første verdenskrig, at de reiste ut som tysk-amerikanere i 1917 og kom tilbake som amerikanere i 1918.

Et annet land som også har mye erfaring med innvandring og integrasjon er Israel. Her kan det sies at integreringen av jøder har vært vellykket, integreringen av palestinere mislykket. Den nylig prisbelønte sosiologen S.N. Eisenstadt gikk i sin tid inn for en integrasjonspolitik basert på at jødiske innvandrere fra ulike deler av verden burde gis bostedsområder preget av folk i deres egen kategori, men at alle kategorier av innvandrere burde blandes i arbeidslivet og i det offentlige rom. Når dette kunne fungere til fordel for en israelsk identitet, hang det sammen med at alle jøder kunne forventes å ha en felles historisk-religiøs identitet og dessuten at landet Israel var i en uferdig oppbygging der alle kunne oppfatte at de hadde noe å bidra med.

Også Norge kan gi et eksempel på at en større integrasjon har kunnet forenes med en vellykket integrasjon, hvis vi tenker på de rundt hundre tusen svenskene som kom til Norge fra slutten av attenhundretallet og til slutten av nittenhundretallet. Kanskje er det de ukompliserte erfaringene med svenskene som har gjort at mange norske politikere trodde at også integreringen av pakistanere, albanere og somaliere ville bli ukomplisert.

I alle fall, norsk integreringspolitikk har vært preget av mye praktisk godvilje uten tilsvarende teoretisk kunnskap om alt som må klaffe for at en integrering skal lykkes. Resultatet er blitt kombinasjonen *Gode formål – gale følger*, som en del av oss for et par år siden satte som tittel på en kritisk antologi om norsk innvandringspolitikk.

Det er ikke bare politikere som bør kritiseres i denne forbindelse. Vi kommer aldri til bunns i innvandringsproblematikken uten å ta en substansiell kulturforståelse på alvor. Og her er det mange som har sviktet. Ikke minst mange intellektuelle som har villet redusere forståelsen av norsk kultur til spørsmål om sosiale konstruksjoner, private opplevelser og personlig identitet.